



КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА

УДК 347.635:37(045)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.16884933>

Партнерська взаємодія закладу освіти з батьками дітей з особливими освітніми потребами: бар'єри та шляхи подолання

Фенцик Оксана Миколаївна,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту,

Мукачівський державний університет, м.Мукачево, Україна,

<https://orcid.org/0000-0002-0207-5255>

Прийнято: 18.07.2025 | Опубліковано: 31.07.2025

***Анотація.** У статті порушено актуальну проблему партнерської взаємодії між закладом освіти та батьками дітей з особливими освітніми потребами (ООП). Проаналізовано ключові принципи та особливості побудови ефективних партнерських відносин, що ґрунтуються на довірі, взаєморозумінні та спільній відповідальності. **Мета статті** - теоретичне обґрунтування сутності партнерської взаємодії між закладом освіти та батьками дітей з ООП як необхідного компонента успішної інклюзії, окресленні бар'єрів взаємодії та визначенні ключових чинників налагодження партнерських взаємин. **Методи:** аналіз і синтез, порівняння та узагальнення, методи опитування, педагогічного спостереження. **Результати дослідження.** На підставі ґрунтовного аналізу та узагальнення наукових позицій, уточнено сутність поняття «партнерська взаємодія закладу освіти з батьками дітей з ООП». Проведено опитування та виявлено бар'єри, які впливають на готовність батьків дітей з ООП до повноцінної партнерської взаємодії із закладом освіти: емоційні та психологічні, інформаційні та комунікаційні, часові та ресурсні,*



бар'єр недовіри до системи освіти. Установлено, що заклади освіти також стикаються з низкою внутрішніх та зовнішніх бар'єрів, що перешкоджають успішному партнерству: кадрові та ресурсні, професійно-компетентнісні, організаційні та емоційні бар'єри. Установлено, що однією з причин недостатньої співпраці закладу освіти з батьками брак комунікативної й організаційної компетентностей фахівців команди супроводу. З'ясовано, що основою партнерської взаємодія є модель партнерства, в центрі якої діалог, спільне прийняття рішень, планування індивідуальної освітньої траєкторії дитини та спільна відповідальність за результати навчання, виховання та розвитку дитини. **Висновки.** Узагальнено, що для налагодження та розвитку партнерської взаємодії в освіті необхідно удосконалити програми підготовки педагогічних кадрів та збільшити кадрове забезпечення для інклюзивної освіти; забезпечити системне підвищення кваліфікації керівників, педагогів з акцентом на удосконалення їх професійної, комунікативної та організаційної компетентностей; розробити та впровадити дієві цифрові платформи для спільної системної комунікації працівників ІРЦ, фахівців команди психолого-педагогічного супроводу та батьків дітей з ООП; розвивати програми психолого-педагогічної просвіти батьків, а також психологічної підтримки всіх учасників освітнього процесу в умовах війни.

Ключові слова: інклюзивна освіта, партнерство, педагогіка партнерства, партнерська взаємодія, заклад освіти, батьки дітей з ООП, бар'єри.



The partnership interaction of an educational institution with parents of children with special educational needs: barriers and ways to overcome them

Oksana Fentsyk,

Candidate of Pedagogical Sciences/PhD, Associate Professor at the Department for
Preschool, Primary Education and Educational Management., Mukachevo State

University, Mukachevo, Ukraine,

<https://orcid.org/0000-0002-0207-5255>

Abstract. *The author of the article has raised the topical issue of partnership between an educational institution and parents of children with special educational needs (SEN). The key principles and features of building effective partnerships based on trust, mutual understanding and shared responsibility have been analyzed. The purpose of the article is to theoretically substantiate the essence of partnership between an educational institution and parents of children with SEN as a necessary component of successful inclusion, to identify key principles and factors for establishing partnerships. Methods: analysis and synthesis, comparison and generalization, survey methods, pedagogical observation. Results of the research. Based on a thorough analysis and synthesis of scientific positions, the essence of the concept of “partnership interaction of an educational institution with parents of children with SEN” has been clarified. The researcher has conducted a survey and identified barriers that affect the readiness of parents of children with SEN to fully cooperate with an educational institution: emotional and psychological, information and communication, time and resource, and the barrier of distrust in the education system. It has been established that educational institutions also face a number of internal and external barriers to successful partnerships: human and resource, professional and competence, organizational and emotional barriers. It has been established that one of the reasons for the lack of cooperation between the educational institution and parents is the lack of communication and organizational competencies*



of the support team specialists. It has been found that the basis of partnership is a partnership model based on dialogue, joint decision-making, planning of the child's individual educational trajectory and joint responsibility for the results of the child's education, upbringing and development. **Conclusions.** It has been summarized that in order to establish and develop partnerships in education, it is necessary to improve teacher training programs and increase staffing for inclusive education; provide systematic professional development of managers and teachers with a focus on improving their professional, communicative and organizational competencies; develop and implement effective digital platforms for joint systematic communication between IRC staff, specialists of the psychological and pedagogical support team and parents of children with SEN; to develop programs of psychological and pedagogical education for parents, as well as psychological support for all participants in the educational process in the context of war.

Key words: inclusive education, partnership, partnership pedagogy, partnership interaction, educational institution, parents of children with SEN, barriers.

Постановка проблеми. Сучасна система національної освіти дедалі більше орієнтується на розвиток інклюзивного середовища, створення рівних можливостей для навчання всіх дітей, неприпустимість дискримінації за будь-якими ознаками. І це, закономірно, адже щороку спостерігаємо тенденцію до зростання частки дітей, які потребують особливих освітніх потреб. Так, за статистичними даними, які розміщено на сайті МОН, за останні п'ять років кількість учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивних класах закладів загальної середньої освіти збільшилась майже удвічі [1]. Безумовно, для створення якісного інклюзивного освітнього середовища у закладах дошкільної та загальної середньої освіти необхідно ще вирішити чимало завдань, зокрема: фінансування, матеріально-технічне забезпечення закладів, фахова підготовка та перепідготовка педагогічних кадрів; упровадження інноваційних технологій в



діагностиці та навчанні дітей з ООП. Проте, інклюзивне навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами передбачає не лише створення відповідних матеріально-технічних умов та забезпечення кваліфікованого психолого-педагогічного супроводу, але й тісну співпрацю всіх учасників освітнього процесу. Одним із ключових аспектів, що визначає успішність інклюзії, є налагодження ефективної партнерської взаємодії.

Переконані, що дієва інклюзивна практика неможлива без тісної співпраці між усіма учасниками освітнього процесу, а також між закладом освіти та родинами дітей з особливими освітніми потребами (ООП). Саме партнерська взаємодія між педагогами та батьками забезпечує цілісну підтримку дитини, сприяє її соціалізації, адаптації, розвитку навчальних та життєвих навичок. Водночас на практиці така співпраця часто є фрагментарною або декларативною, що знижує ефективність інклюзивної освіти. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває дослідження бар'єрів взаємодії та окресленні шляхів реалізації партнерської взаємодії між закладом освіти та батьками дітей з ООП як основи для створення сприятливого, підтримувального освітнього середовища.

Аналіз останніх досліджень свідчить про значний інтерес науковців до проблеми партнерства в освіті. Питання інклюзивної освіти та взаємодії з батьками дітей з ООП активно порушують як вітчизняні, так і зарубіжні дослідники. Так, у дослідженні О. Ковшар, М. Бадіца, К. Суятинова досить ґрунтовно розкривають вагомість технології педагогічного партнерства між дошкільною та початковою освітою, слушно звертають увагу на необхідності партнерської співпраці між вихователями дошкільних навчальних закладів та вчителями початкової школи задля розвитку особистості дитини та поступової підготовки дітей старшого дошкільного віку до школи [2]. О. Варецька, досліджуючи проблему співпраці з батьками в умовах інклюзивного навчання, детально розкриває принципи та пропонує ефективні форми організації спільної



роботи педагогів, психологів із родинами дітей з особливими освітніми потребами [3]. І. Денищук описує стратегії ефективної взаємодії з батьками осіб з особливими освітніми потребами, також пропонує форми і методи співпраці педагогів з батьками для організації ефективної роботи з сім'ями на рівні закладу освіти[4].

Досліджуючи проблему співпраці закладу освіти з батьками дітей з особливими освітніми потребами, О.Гаяш слушно вказує на важливості встановлення довірливих стосунків, в основі яких є активна співпраця, взаєморозуміння, довіра й толерантне ставлення [5]. Н. Бирко досить детально розкриває зміст партнерської взаємодії в системі інклюзивної освіти, а також визначає ознаки команди психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами та принципи соціального партнерства [6].

Науково інформативними є праці І.Білецької та І.Перепелюк, які досліджували зарубіжний досвід. Так, Ірина Білецька у своїй науковій публікації подає аналіз досліджень провідних американських науковців з питання організації партнерства батьків і школи у Сполучених Штатах Америки. Як узагальнює авторка, «партнерство батьків і школи у США розглядається як важливий аспект політики державного навчання, що набуває критичного значення для забезпечення ефективного освітнього процесу та всебічного розвитку учнів» [7]. І. Перепелюк, досліджуючи досвід Польщі з організації партнерства сім'ї і дошкільного закладу у вихованні дитини, ґрунтовно розкриває умови партнерства дошкільного закладу і сім'ї у вихованні дитини, описує основні принципи та елементи партнерства, серед яких інтелектуальний, емоційний, вольовий, поведінковий [8].

Цінним для нашого дослідження є наукова публікація вітчизняних дослідників Т.Скрипник, О. Мартинчук, Г.Супрун та Р. Криваковської, в якій науковці розкривають особливості партнерства між фахівцями закладу освіти та батьками дитини з особливими освітніми потребами[9]. Ґрунтовним є також



дослідження М. Буняк, в якому авторка не тільки розкриває сутність, особливості, але й подає аналіз труднощі партнерської взаємодії між фахівцями психолого-педагогічного супроводу в інклюзивному навчанні дітей з особливими освітніми потребами. Слушною видається її думка про необхідність чітких рекомендацій для фахівців команди супроводу щодо налагодження партнерства та координації взаємодії між членами команди психолого-педагогічного супроводу [10].

Дослідницьку цікавість для нас викликала книга зарубіжних дослідників Девіда Мітчелла, Діна Сазерленда, в якій автори розглядають різні стратегії, які є дієвими у спеціальній та інклюзивній освіті. На їх думку, однією з важливих в інклюзивній освіті є стратегія співпраці закладу освіти з батьками дітей. Автори вказують, що батьки та інші члени сім'ї є ключовими партнерами в освіті, тому мають право брати участь в ухваленні важливих рішень, що стосуються їхніх дітей. Наголошують, що у міжособистісній взаємодії важливими є такі якості, як: емпатія, співчуття, повага та чуйність [11].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість наукових публікацій з проблеми педагогічного партнерства в інклюзивній освіті, питання налагодження партнерської взаємодії закладу освіти з учасниками освітнього процесу, як свідчить педагогічне спостереження та узагальнення методів опитування, ще не знайшло практичного втілення, а відтак потребує наукового переосмислення. Аналізовані дослідження пропонують цінні рекомендації, проте не містять ґрунтовне дослідження бар'єрів та шляхів реалізації партнерської взаємодії як важливої складової інклюзивної освітньої практики.

Внесок цієї статті полягає в уточненні поняття «партнерська взаємодія закладу освіти з батьками дітей з ООП», дослідженні бар'єрів і труднощів, які виникають у процесі взаємодії закладу освіти з батьками дітей з ООП,



визначенні принципів, шляхів налагодження партнерської взаємодії як важливої складової інклюзивної освітньої практики.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає в обґрунтуванні сутності партнерської взаємодії між закладом освіти та батьками дітей з ООП як необхідного компонента успішної інклюзії, окресленні бар'єрів взаємодії та визначенні ключових чинників налагодження партнерських взаємин.

Відповідно до мети визначено такі завдання: проаналізувати сучасні науково-теоретичні підходи до поняття «партнерська взаємодія» в контексті інклюзивної освіти; виявити основні бар'єри та труднощі, що перешкоджають ефективній взаємодії закладу освіти з родинами дітей з ООП, окреслити шляхи налагодження партнерської взаємодії з батьками особливих дітей, які можуть бути реалізовані у діяльності сучасного закладу освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах розбудови інклюзивного суспільства важливим завданням закладів дошкільної і загальної середньої освіти є налагодження партнерських взаємин з родинами дітей з особливими освітніми потребами, що, на нашу думку, є одним із ключових чинників успішної реалізації індивідуальної освітньої траєкторії кожної дитини.

Для уточнення сутності поняття «партнерська взаємодія закладу освіти з батьками дітей з ООП», проведено термінологічний аналіз ключових понять «партнерство» та «педагогічне партнерство».

Серед науковців нема єдиної позиції щодо сутності поняття «партнерство», тому узагальнення різних підходів [7,8,9,11] дозволяє *партнерство в контексті інклюзивної освіти* розглядати як спосіб взаємодії на взаємній повазі, довірі та спільній відповідальності фахівців інклюзивно-ресурсного центру, фахівців команди психолого-педагогічного супроводу та родини навколо освітніх потреб дитини, задля її всебічного розвитку, соціалізації та успішної інтеграції в



суспільство. Партнерство вважаємо необхідною умовою успішної роботи з дітьми з ООП.

Поняття «педагогічне партнерство» особливого значення набуло з прийняттям Концепції НУШ, адже однією з ключових компонентів НУШ є педагогіка партнерства, основою якої є спілкування, взаємодія та співпраця між учнями, учителями і батьками, які є рівноправними учасниками освітнього процесу, об'єднані спільними цілями та відповідальними за їх результат» [12, с. 40].

Щодо сутності поняття «партнерська взаємодія», науковці його розглядають як «особливу форму соціальної взаємодії, що відрізняється рівноправністю автономних суб'єктів, їхнім взаємним визнанням і взаємною відповідальністю, добровільністю співробітництва й орієнтацією на соціально значущі цілі» [13, с.23]; як узгоджену діяльність учасників освітнього процесу як партнерів, яка спрямована на досягнення спільних цілей, отримання очікуваних результатів та вирішення важливих освітніх завдань [14, с.54].

Окреслюючи специфіку поняття партнерська взаємодія між закладом освіти з батьками дітей з ООП, уточнимо, що термін «заклад освіти» розглядаємо як широке поняття, що охоплює не лише будівлю чи адміністрацію, а й усіх осіб та структури, які безпосередньо залучені в освітній та корекційно-розвивальний процес дитини дошкільного та молодшого шкільного віку.

Партнерську взаємодію закладу освіти з батьками дітей з особливими освітніми потребами розглядаємо як спільну узгоджену та скоординовану діяльність фахівців команди психолого-педагогічного супроводу та родини навколо потреб дитини, що ґрунтується на довірі, взаємоповазі, взаємодопомозі, відкритій комунікації та спільній відповідальності задля створення цілісної та сприятливої системи підтримки та супроводу дитини з особливими освітніми потребами для її оптимального розвитку, навчання та успішної соціалізації.



Так, як вказує Н. Бирко, відповідно до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП в закладі загальної середньої освіти партнерська взаємодія відбувається в команді вчителів інклюзивного класу, асистента вчителя, корекційних педагогів, батьків, учнів та адміністрації, кожен з них виконує функції щодо супроводу дитини [6, с.9]. Що стосується закладу дошкільної освіти, то необхідно зауважити, що з 01 вересня 2025 року набуває чинності Положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами, яка здобуває дошкільну освіту (Наказ Міністерства освіти і науки, № 1798 від 27.12.2024), в якому визначено принципи, завдання та основні підходи до формування команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами[16].

Серед труднощів партнерської взаємодії фахівців команди супроводу, які забезпечують процес інклюзивного навчання, М. Буйняк виділяє: низький рівень психологічної та методичної готовності, недостатня обізнаність членів команди супроводу з професійними функціями один одного, що призводить до неправильного розподілу обов'язків, особистісна несумісність членів команди ППС, неврахування чи ігнорування рекомендацій один одного [10, с.18].

Безумовно, одним із важливих принципів діяльності команди супроводу є активна співпраця між всіма фахівцями, а також з батьками дитини, залучення їх до освітнього процесу та розроблення індивідуальної програми розвитку, проте це є можливим тільки за умови налагодженої партнерської взаємодії.

Для оцінки стану партнерської взаємодії закладу освіти з батьками дітей з ООП проведено дослідження на базі закладів дошкільної освіти та початкової освіти ЗЗСО Закарпатської області. Дослідження поєднувало кількісні та якісні методи, що дозволило нам не лише визначити поточні показники, а й глибоко зрозуміти причини та сутність виявлених проблем. Для цього розіслано опитувальники в Google Формі («шкали оцінки партнерства»), проведено



спостереження, анкетування, бесіди для вивчення думок різних учасників інклюзивної освіти. У дослідженні взяло участь 58 батьків, 147 фахівців. Як свідчать відповіді респондентів та узагальнення результатів, готовність закладів освіти до партнерської взаємодії з батьками дітей з ООП перебуває на стадії від «низької» до «середньої» з тенденцією до зростання. Це вказує на початок усвідомлення важливості партнерства в інклюзивній освіті, але й про наявність значних викликів у її практичній реалізації.

Узагальнення, визначення причин виявлених проблем було зроблене на підставі, по-перше, кількісного аналізу (розрахунок середніх значень, частотних розподілів); по-друге, якісного аналізу відкритих відповідей опитувальника, бесід та спостережень. Це дозволило ідентифікувати повторювані думки, глибинні причини бар'єрів та виокремити конкретні пропозиції щодо покращення взаємодії. Так, узагальнення відповідей батьків дітей з ООП дозволило визначити бар'єри, які можуть впливати на їхню готовність до повноцінної партнерської взаємодії із закладом освіти, це:

– емоційні та психологічні бар'єри: діагноз дитини, страх осуду або нерозуміння, хронічний стрес, емоційна та фізична виснажливність – все це призводить до ізоляції, небажання взаємодіяти чи пасивної позиції, очікуючи, що заклад освіти візьме на себе всю відповідальність за розвиток дитини;

– інформаційні та комунікаційні бар'єри: недостатня поінформованість, брак комунікативних умінь, невміння висловлювати свої потреби;

– часові та ресурсні бар'єри: брак вільного часу, фінансові обмеження, відсутність підтримки вдома;

– бар'єр недовіри: недовіра до системи освіти через попередній досвід, некомпетентність фахівців, формальний підхід, пасивну позицію фахівців команди психолого-педагогічного супроводу.



Заклади освіти, незважаючи на законодавчі вимоги до інклюзії, також стикаються з низкою внутрішніх та зовнішніх бар'єрів, що перешкоджають успішному партнерству, зокрема:

– кадрові та ресурсні бар'єри: недостатня кількість компетентних корекційних педагогів, психологів, логопедів, асистентів вихователя/вчителя, перенавантаженість; відсутність необхідного адаптованого обладнання, дидактичних матеріалів та належних умов для інклюзивного навчання;

– професійно-компетентнісні бар'єри: недостатність знань щодо ефективних стратегій комунікації та партнерства з батьками; брак навичок комунікативної взаємодії, емпатії та асертивності; внутрішні конфлікти, відсутність єдиної позиції, розбіжності в поглядах між фахівцями команди супроводу або між педагогами та адміністрацією – все це ускладнює комунікацію з батьками, організацію партнерства у закладі освіти;

– організаційні бар'єри: відсутність єдиної налаштованої системи комунікації в команді, нерегулярний чи формальний зв'язок між педагогами та батьками; відсутність чітких каналів зворотного зв'язку, відсутність часу для зустрічей чи заходів;

– емоційні бар'єри педагогів: емоційне вигорання через постійне емоційне напруження у роботі, страх не впоратися та допомогти дитині, емоційна напруга, закритість батьків чи відсторонення.

Статистичне опрацювання результатів дозволило в контексті окреслених бар'єрів, з'ясувати окремі розриви та проблеми, пов'язані з налагодженням партнерських взаємин з батьками.

Так, брак часу свідчить про взаємне перевантаження. «Недостатньо часу» обрали 72% батьків, тоді як 81% фахівців також вказали на відсутність часу. Це вказує на те, що педагоги відчувають брак часу ще гостріше, ніж батьки.

Також виявлено проблему в комунікації між батьками і фахівцями супроводу. 58% батьків обрали «недостатня поінформованість, відсутність



зрозумілої та доступної інформації»; водночас, 67% педагогів вказували, що «батьки не завжди розуміють або реагують на інформацію». У результаті проведених бесід з'ясовано, що батьки часто «губляться» у потоці інформації або не розуміють, як застосувати її на практиці; тоді як педагоги не завжди отримують зворотний зв'язок від батьків.

Серед емоційного бар'єру, виявлений розрив емоційної готовності та довіри між батьками та педагогами, оскільки 65% батьків відзначили емоційні труднощі (страх осуду, хронічний стрес, емоційна та фізична виснажливність), водночас 53% педагогів вказали на неготовність батьків прийняти діагноз дитини чи співпрацювати, 47% - на емоційну закритість батьків / відсторонення. Це один із найглибших розривів, який вказує на гостру потребу в психологічній підтримці обох сторін. Хронічний стрес, вигорання та невирішені емоційні проблеми є серйозною перешкодою для відкритого та довірливого діалогу. Батьки потребують емпатії та безпечного простору для висловлювання своїх почуттів, а педагоги не мають достатньої компетентності до роботи з емоційно вразливими сім'ями.

Безсумнівно, у фахівців закладу освіти, які залучені до надання освітніх послуг дитині з ООП і батьків різні функції та зони відповідальності, і саме партнерська взаємодія, діалог та комунікація про здобутки, обмін ідеями, пропозиціями допоможе запобігати невдачам і узгоджено підвищити адаптивні можливості дитини[9, с.517]

На нашу думку, однією з причин недостатньої співпраці закладу освіти з батьками - це недостатній рівень комунікативної й організаційної компетентностей фахівців команди супроводу (адміністрації, педагогічних працівників), яка є вкрай важливою для організації та розбудови партнерських відносин з батьками.

Повністю підтримуємо думку, що часто у процесі взаємодії керівники, педагоги консультують, навчають, організовують, вирішують – це все має



формальний характер і не сприяє співпраці з батьками. Для налагодження партнерських взаємин з батьками, важливим є «розподіл ролей, цілі, плани, часті комунікації для встановлення довірливих стосунків» [15, с.107].

Проте, батьки дітей з ООП часто переживають складні емоції, тривожність, страх за майбутнє дитини, безсилля. Це ускладнює конструктивний діалог із педагогами, чи, навпаки, викликає недовіру до системи освіти. У такій ситуації вкрай важливо, щоб комунікація з батьками дітей з ООП була *відкритою* (обмін інформацією про потреби, досягнення й труднощі дитини); *емпатійною* (врахування емоційного стану батьків); *конструктивною* (пошук конструктивних рішень, а не з'ясування причин невдач).

Отже, визначення бар'єрів взаємодії з обох сторін (батьків і закладу освіти) є першим кроком до їх подолання. Тільки усвідомивши причини труднощів, можна визначити шляхи, спрямовані на підвищення взаєморозуміння, довіри та спільних зусиль заради успіху дитини з ООП.

Партнерська взаємодія в умовах інклюзивної освіти – це не лише формальна співпраця, а глибокий процес спільного розвитку, навчання та підтримки дитини з ООП, тому в ній не може існувати ні інформаційної моделі, за якої педагог передає батькам інформацію, без активного зворотного зв'язку; ні консультативної моделі, в якій батьки залучені тільки до обговорення, а рішення здебільшого приймає фахівець, а лише модель партнерства, в центрі якої діалог, спільне прийняття рішень, планування індивідуальної освітньої траєкторії дитини та спільна відповідальність за результати навчання, виховання та розвитку дитини.

Важко уявити психологічно комфортне, безпечне інклюзивне освітнє середовище дошкільного чи загального середнього закладу без налагодження в ньому партнерської взаємодії усіх його учасників. Цілком погоджуємось з науковцями О. Онаць та А. Данко, які стверджують, що саме партнерська взаємодія є ключовим елементом у створенні інклюзивного безпечного



освітнього середовища, де як звичайні, так і особливі діти «зможуть максимально розвивати свій потенціал, відчуватимуть підтримку та почуватимуть себе щасливими й захищеними» [15, с. 110].

Переконані, що успішне партнерство з батьками можливе лише за умови комунікативної та організаційної культури у педагогічних працівників, а також взаємно визначених прав, обов'язків та правил взаємодії, недотримання яких хоча б однієї зі сторін ускладнює, а інколи й руйнує міжособистісні взаємини.

Погоджуємось, що успішність співпраці залежить також і від створеної інклюзивної культури у закладі освіти, ставлення суб'єктів освітнього процесу до дітей з особливими освітніми потребами, готовності вчителів та батьків до співпраці. Не менш важливою є активна позиція батьків як суб'єктів інклюзивного освітнього процесу, які допомагають реалізувати освітню траєкторію дитини та усвідомлюють відповідальність за освітній результат [5, с.61].

Заклад освіти у взаємодії з батьками дітей з ООП повинен керуватись принципами педагогічного партнерства: повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіру у відносинах, стосунках; діалог – взаємодію – взаємоповагу; рівноправність, дотримання досягнутих домовленостей та добровільне прийняття зобов'язань [12, с.40]. Проте, окрім визначених Концепцією НУШ, важливо також враховувати *принцип особистісного орієнтування на дитину* (усі зусилля спрямовані на забезпечення індивідуальних потреб дитини з ООП, її всебічного розвитку, адаптації та успішної інтеграції в суспільство); *принцип відкритої комунікації в команді супроводу* (передбачає відкрито обговорювати проблеми чесно, своєчасно та зрозуміло обмінюватись інформацією, спостереженнями, рекомендаціями тощо); *принцип спільної відповідальності* (всі сторони – батьки як експерти у питаннях своєї дитини, а педагоги та фахівці – як експерти в галузі освіти та розвитку дитини – усвідомлюють свою рівноправну роль та відповідальність за



досягнення спільних цілей, визначених індивідуальною програмою розвитку (ІПР) дитини; *принцип залученості батьків до активної роботи в команді супроводу* (заклад освіти повинен ініціювати та залучати батьків у різні аспекти життя дитини: від повсякденних справ до стратегічного планування)

Налагодженню та розвитку партнерських взаємин закладу освіти із батьками дітей з ООП сприяють також і такі чинники:

– залучення батьків до спільної діяльності, прийняття рішень та планування індивідуальної програми розвитку (ІПР) на основі довіри, рівноправності, поваги та взаємної відповідальності. Заклад освіти повинен ініціювати розробку індивідуальної програми розвитку дитини (ІПР), організовувати належний супровід дитини, корекційну роботу в межах своїх повноважень, надавати професійні рекомендації батькам, а батьки – брати активну участь у прийнятті рішень: обговорювати, вносити пропозиції, погоджувати цілі та методи підтримки; нести відповідальність за створення сприятливого середовища та виконання рекомендацій підтримки дитини вдома;

– взаємний обмін інформацією й толерантність у спілкуванні. Заклад освіти повинен систематично надати інформацію про успіхи чи невдачі у розвитку дитини, рекомендації фахівців, а батьки інформувати про поведінку дитини вдома, особливості її здоров'я, сімейні обставини, а також про свої спостереження з корекційної роботи, повідомляти про потреби та побажання. Важливо з обох сторін уникати критики чи нав'язувати певні рішення;

– психолого-педагогічна просвіта та емоційна підтримка батьків: повага до емоційного стану батьків, підвищення в них педагогічної обізнаності щодо особливостей розвитку та навчання дитини, надання їм консультативної допомоги, проведення тренінгів, семінарів із залучення фахівців (психолога, логопеда, дефектолога та ін.), щоб допомогти батькам побачити реальну перспективу розвитку своєї дитини, з'ясувати і труднощі соціального розвитку, які можуть виникнути у певні вікові періоди тощо;



– налагодження системної комунікації: регулярні індивідуальні зустрічі (очно або онлайн); використання цифрових інструментів (електронне листування, групи в месенджерах, відеозустрічі для планування, обговорення досягнень дитини, труднощів, обговорення потреб, коригування ІПР та планування подальших дій.

Висновки. Таким чином, партнерство між закладом освіти і батьками дітей з особливими освітніми потребами є фундаментальною умовою успішної інклюзії. Вона забезпечує цілісний підхід до розвитку дитини, інтеграцію зусиль родини та фахівців команди психолого-педагогічного супроводу, сприяє ефективній корекції та соціалізації.

Так, партнерська взаємодія є усвідомленою потребою сьогодення, але шлях до її повноцінного впровадження в кожному закладі освіти ще потребує значних зусиль та інвестицій. Для розвитку педагогічного партнерства в закладах інклюзивної освіти необхідно зосередити увагу на кількох важливих аспектах. По-перше, необхідно удосконалити програми підготовки педагогічних кадрів та збільшити кадрове забезпечення для інклюзивної освіти. По-друге, важливо забезпечити системне підвищення кваліфікації керівників, педагогів з акцентом на удосконалення їх професійної, комунікативної та організаційної компетентностей. По-третє, слід розробити та впровадити дієві цифрові платформи для спільної системної конструктивної комунікації працівників ІРЦ, фахівців команди психолого-педагогічного супроводу та батьків дітей з ООП. По-четверте, розвивати програми психолого-педагогічної просвіти батьків, а також психологічної підтримки для забезпечення психологічної та емоційної стабільності всіх учасників освітнього процесу в умовах війни.

Перспективним напрямом є вивчення програм підготовки вихователів закладу освіти, вчителів початкових класів до роботи в умовах інклюзії та їх готовності до налагодження партнерської взаємодії з батьками дітей з ООП.



Список використаних джерел

1. МОН України. Інклюзивне навчання. Статистичні дані URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/inklyuzivne-navchannya/statistichni-dani> (дата звернення: 12.05.2025).
2. Kovshar O., Baditsa M., Suiatynova K. Implementation of the Technology: «Pedagogical Partnership of Pre-School and Primary Stages of Education». *International Journal of Engineering and Advanced Technology (IJEAT)*. 2019. Vol. 9. № 1. P. 4556–4560. <https://doi.org/10.35940/ijeat.A1805.109119> (дата звернення: 12.05.2025).
3. Варецька Олена Інклюзивне навчання: співпраця з батьками *Молодь і ринок*. 2023. № 9/217. С.22-28. <http://dx.doi.org/10.24919/2308-4634.2023.291076>.
4. Денищук І. П. Стратегії ефективної взаємодії з батьками осіб з особливими освітніми потребами на рівні закладу освіти. (). *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 2023. Вип. 69 С.80-90. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2023-69-80-90> (дата звернення: 15.05.2025).
5. Гаяш О. В. Співпраця закладу освіти з батьками дітей з особливими освітніми потребами як умова реалізації ідей інклюзії. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2019. Вип. 38. С. 60-66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2019_38_11 (дата звернення: 12.05.2025)
6. Бирко Н. Партнерська взаємодія в системі інклюзивної освіти. *Humanitarium, Pedagogy*. 2018. Vol. 43, Iss.2: P.7-16. URL: <https://ehsupir.uhsp.edu.ua/server/api/core/bitstreams/486780a9-6095-4c61-9d89-db5e014d0373/content> (дата звернення: 15.05.2025)
7. Білецька І. Партнерство сім'ї та школи у США: виклики сьогодення. *Перспективи та інновації науки* Серія «Педагогіка» № 4(50) 2025.С.193-201.



[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-4\(50\)-193-201](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-4(50)-193-201) (дата звернення: 15.05.2025)

8. Перепелюк І. Р. Досвід Польщі з організації партнерства сім'ї і дошкільного навчального закладу у вихованні дитини. *Педагогічний процес: теорія і практика: науковий журнал*. Київ, 2017. № 4 (59). С. 152-158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pptp_2017_4_28 (дата звернення: 15.05.2025)

9. Скрипник Т.В., Мартинчук О.В., Супрун Г.В., Криваковська Р.В. Особливості партнерства між фахівцями закладу освіти та батьками дитини з особливими освітніми потребами *Наукові перспективи* 2022. № 6(24). С.514-527. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-6\(24\)-514-527](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-6(24)-514-527) (дата звернення: 12.05.2025)

10. Буйняк М. Г. Теоретичні засади партнерської взаємодії фахівців в інклюзивному навчанні. *Inclusion and Diversity: наук. журн. Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка*, 2024. № 3. С.15-19. <https://doi.org/10.32782/inclusion/2024.3.3> (дата звернення: 12.05.2025)

11. David Mitchell, Dean Sutherland *Strategy 10: Family engagement and support What Really Works in Special P. and Inclusive Education. Using Evidence-Based Teaching Strategies 3rd Edition* Routledge, 2020. 460 p.

12. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. Київ: Міністерство освіти і науки України, 2016. 40 с.

13. Самойленко Г. Е. Партнерська взаємодія учня і вчителя в освітньому процесі. *Партнерська взаємодія школи та сім'ї як фактор оновлення сучасної освіти: науково-методичний збірник*. Запоріжжя: СТАТУС, 2018, С.21–26.

14. Онаць О. М. Підготовка учасників освітнього процесу до реалізації ідей партнерської взаємодії. *Світ дидактики: дидактика в сучасному світі: зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 21-22 вересня 2021 р.. Київ, Україна, 2021. С. 54-57. URL: <https://undip.org.ua/library/svit-dydahtyky-dydaht> (дата звернення: 12.05.2025)*



15. Онаць О., Данко А. Психологічні аспекти педагогіки партнерської взаємодії суб'єктів державно- громадського управління закладами загальної середньої освіти *Державно-громадське управління закладами загальної середньої освіти на засадах суб'єктної партнерської взаємодії*: монографія Київ: Видавничий дім «Освіта», 2024. С. 104-119. URL: <https://undip.org.ua/library/derzhavno-hromadske-u>. (дата звернення: 12.05.2025)

16. Положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами, яка здобуває дошкільну освіту Наказ Міністерства освіти і науки, № 1798 від 27.12.2024. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1982-24#n14> (дата звернення: 12.05.2025)